

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan vuoden 2021 hakuun liittyvät kysymykset ja vastaukset

Sisällys

Teema 2.3 Uusien ydinenergiateknologioiden mahdollisuudet ja kehitystarpeet.....	1
Teema 2.4 Vetytalous - mahdollisuudet ja rajoitteet	2
Teema 2.6 Yhdyskuntajätevesien satunnaispäästöjen vesiensuojelullinen ja hygieeninen merkitys.....	3
Teema 4.6 Ankkuritoiminnan vaikuttavuuden arviointi	4
Teema 5.2 Julkisten palveluiden kestävä digitalisaatio: Ilmasto- ja ympäristövaikutukset .	4
Teema 6.2 Työllisyyden kuntakokeilujen työllisyys-, kustannus- ja hyvinvointivaikutusten arviointi	5
Teema 7.2 Tekoälyn mahdolliset syrjivät vaikutukset	8
Teema 7.5 Nuorten mielenterveys- ja päihdetyö sosiaalihuollossa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon rajapinnoilla	8

Teema 2.3 Uusien ydinenergiateknologioiden mahdollisuudet ja kehitystarpeet

Kysymys: Mitä ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä mainituilla "turvajärjestelmillä" tarkoitetaan? Tarkoitetaanko sillä turvajärjestelyjä (security) vai turvallisuusjärjestelmiä (safety systems)?

Vastaus: Pääsääntöisesti sijoituspaikka aihepiirin ensimmäisessä kysymyksessä tarkoitetaan turvajärjestelmiä esim. lainvastaisen toiminnan varalle. Tarkoitus on pohtia uudenlaisien sijoituspaikkojen, kuten kaupunkien läheisyyden, tuomia haasteita ja uhkia sekä miten näihin voitaisiin mahdollisesti vastata.

Kysymys: Millaisia aihealueita odotetaan otettavan huomioon vastattaessa kysymykseen smr:ien polttoainehankinnasta? Tarkoitetaanko tällä ei-LWR ratkaisuja?

Vastaus: Polttoaine hankita itsessään on toimijoiden vastuulla. Kuitenkin polttoaineen hankinnan osalta olisi hyvä selvittää kuinka monen toimijan ja identtisen laitoksen olleessa kyssä voidaan hyötyä tilanteesta. Voidaanko toimia keskitetysti vai onko järkevää, että kaikki toimijat toimivat erikseen? Onko uuden polttoaineen varastoinnissa ja kuljetuksissa mahdollisesti optimoitavaa? Onko lainsäädäntö ja ohjeisto jo nyt tarpeeksi joustava, jotta näissä mahdollisissa tulevaisuuden tilanteissa ja rakenteissa pystytään toimimaan mahdollisimman turvallisella, taloudellisella ja kuljetuksia säästävällä tavalla.

Lainsäädännöllä on tulevaisuudessa tavoite olla mahdollisimman teknologiariippumatonta. Tällä hetkellä todennäköisimmät SMR teknologiat hyödyntävät kuitenkin LWR ratkaisuja, joten myös tässä tutkimuksessa fokus tulisi pitää LWR ratkaisuisissa. Kuitenkin myös ei-LWR ratkaisuja voitaneen tarkastella, jos nähdään että niiden tarkastelu tuottaa lisäarvoa lopputulokselle tai mahdollisesti on tärkeänä lähtötietona ydinenergiain tulevalle uudistukselle.

Kysymys: Missä määrin myös muissa kysymyksissä tulee ottaa huomioon ei-LWR-ratkaisut?

Vastaus: Lainsäädännöllä on tulevaisuudessa tavoite olla mahdollisimman teknologiariippumatonta. Tällä hetkellä todennäköisimmät SMR teknologiat hyödyntävät kuitenkin LWR ratkaisuja, joten myös tässä tutkimuksessa fokus tulisi pitää LWR ratkaisuisissa. Kuitenkin myös ei-LWR ratkaisuja voitaneen tarkastella, jos nähdään, että niiden tarkastelu tuottaa lisäarvoa lopputulokselle tai mahdollisesti on tärkeänä lähtötietona ydinenergiain tulevalle uudistukselle. Ydinmateriaaleja koskevat säädökset ja sopimukset rajoittavat nykyisellään käytettäviä polttoaineratkaisuja. Samoin Suomessa valittu ydinpolttoaineiden loppusijoitus geologiin, kallioon sijoitettaviin, loppusijoitustiloihin saattaa rajata polttoainevaihtoehtoja.

Teema 2.4 Vetytalous - mahdollisuudet ja rajoitteet

Kysymys: Skenaariot: Mitä skenaariolla tarkoitetaan? Tuleeko skenaarion sisältää kansantaloudellinen analyysi? Kuinka monta skenaariota odotetaan?

Vastaus: Skenaario on tulevaisuuteen ulottuva, sekä numeroita mutta myös tarinan (missä vetyä käytetään, miten se tehdään jne.) sisältävä kokonaisuus. Miten se liittyy esim. Suomen koko energiantuotantoon ja kulutukseen ja tapahtuuko tarkastelu vuosi- tai millä tasolla, on hakijan päätettävissä. Luonnollisesti tarvitaan tietoa, paljonko Suomessa vetyä tuotettaisiin / tuotaisiin / vietäisiin, millä se tehtäisiin (esim. elektrolyysi, TWh,e/a) ja aiheutuisiko tästä päästöjä, mitä vety korvaisi vai olisiko se lisäistä tuotantoa jne. Taloudellisia laskelmia tulee skenaarioissa olla, mutta on hakijan valittavissa, kuinka syvälliset kansantaloudelliset analyysit skenaarioihin sisältyvät. Skenaarioita on syytä olla useampi, esim. 3.

Kysymys: Poliittikkatoimet: Minkälaisia poliittikkatoimia maailmalla tehtävän annossa tarkoitetaan? Investointeja vai jotain muita tukimuotoja?

Vastaus: Poliittikkatoimella tarkoitetaan juuri julkisia tukimuotoja eli investointitukea, lainsäädäntöä jne. Toki myös investoinnit maailmalla kiinnostavat, mutta tämä ei ole suinkaan selvityksen pääpaino.

Kysymys: Vetytalous: Miten vetytalous halutaan rajata? Miten vetytalous on määritelty tässä tehtävän annossa? Mihin vedyn tuotantomuotoihin rajaudutaan (elektrolyyttinen, maakaasu hiilen talteenotolla jne.)?

Vastaus: Vetytalouden rajaus tehdään työn alkaessa. Termi vetytalous on hieman harhaanjohtava, vaikka sitä julkisuudessa käytetään. Eihän puhuta sähkötaloudesta eikä öljy-

taloudestakaan, vaikka niillä on iso osa nykyisessä energian loppukäytössämme. Vetytaloudella tarkoitetaan vedyn liittymistä moneen alaan, kuten teollisuus, liikenne, sähköjärjestelmän tasapainottaminen, myös Keski-Euroopassa lämmitys jne.

Kysymys: Päästövähennykset: Mitä päästövähennyksillä tarkoitetaan? Miten ne rajataan? Rajoitutaanko vain hiilipäästöihin?

Vastaus: Tärkeinä päästövähennys on fossiilisten CO₂-päästöjen vähennys esim. nykyisen harmaan vedyn tuotannosta tai jos päästöttömällä vedyllä korvataan fossiilista polttoainetta. Myös mahdolliset muut kasvihuonekaasupäästöt ja niiden vähennykset on huomioitava, jos niillä on merkitystä. Rajaaminen sovitaan erikseen, mutta suuria hiilijalanjälki-selvityksiä ei tarvinne tehdä.

Teema 2.6 Yhdyskuntajätevesien satunnaispäästöjen vesiensuojelullinen ja hygieeninen merkitys

Kysymys: Kattavatko tarkasteltavat satunnaispäästöt vain verkostoylivuodot vai myös prosessiohitukset?

Vastaus: Tietotarpeen taustassa ja tarvekuvauksessa on käsitelty sekä puhdistamo-ohituk-
sia että verkostoylivuotoja. Komission esittämässä yhdyskuntajätevesidirektiivin uusimisen vaikutustenarviointiohjelmassa on ollut käsitteenä vain ylivuodot, minkä mukaan on muo-
toiltu kolme ensimmäistä tutkimuskysymystä.

Koska tarkoituksena on myös neljännen tutkimuskysymyksen mukaisesti arvioida myös jäte-
vedenpuhdistamojen valvontaa, kuuluu siihen puhdistamo-ohitusten hallinta.

Tarkasteltavat satunnaispäästöt kattavat siten verkostoylivuotojen lisäksi myös proses-
siohitukset.

Kysymys: Onko hankkeen toteuttaville henkilöille pätevyyskriteerejä?

Vastaus: Hankkeen toteuttaville henkilöille ei ole pätevyyskriteerejä. Oletamme, että hake-
muksiin liitetään osallistuvien henkilöiden ansioluettelot asiaankuuluvine referensseineen.

Kysymys: Ylivuototilanteen mahdolliset vaikutukset riippuvat vastaanottavan vesistön oimi-
naisuuksista, joka vaihtelee kohteittain. Millä tasolla vaikutusarvio tulee tehdä?

Vastaus: Arvio vaikutuksista vastaanottavaan vesistöön tehdään hygienian, raakaveden
oton ja vesienhoidon mukaisen luokittelun tarkastelutasoilla.

Kysymys: Rajataanko em. arviointi koskemaan vain luokiteltuja vesistöjä?

Vastaus: Vesienhoidon mukaisen luokittelun mukainen tarkastelu tehdään suhteessa luoki-
teltuihin vesistöihin.

Teema 4.6 Ankkuritoiminnan vaikuttavuuden arviointi

Kysymys: Painotetaanko valintaa tehtäessä ja hakemuksia arvioitaessa erityisesti joitakin tutkimuskysymyksiä?

Vastaus: Ei

Kysymys: Millaista tilastollista tai muuta aineistoa tilaajalta tulee tutkimusta varten?

Vastaus: Poliisin ennalta estävän toiminnan strategian toimeenpano 2019 on hieman tilastotietoa. Ankkureilla on tilastoa omasta toiminnastaan.

Kysymys: Miten pitkät aineistonhankintaan vaikuttavat lupaprosessit on huomioitu? Voiko tilaaja esimerkiksi vaikuttaa vaadittaviin tutkimuslupakäsittelyihin?

Vastaus: Tilaaja voi vaikuttaa

Teema 5.2 Julkisten palveluiden kestävä digitalisaatio: Ilmasto- ja ympäristövaikutukset

Kysymys: Mikä on haun "5.2 Julkisten palvelujen kestävä digitalisaatio: ilmasto- ja ympäristövaikutukset" budjetti?

Vastaus: Hankkeen budjetti voi olla enintään 125000 euroa.

Kysymys: Ovatko tarkoitetaanko viitekehysellä ja toimintamallilla samoja vai eri asioita?

Vastaus: Viitekehys ja toimintamalli ovat eri asioita. Viitekehys on laskennallinen ja teoreettinen malli. Toimintamallien on tarkoitus osoittaa viitekehysten toimintaa käytännössä esimerkkien tai tapaustutkimusten kautta. Toimintamalleja voi olla useita.

Kysymys: Kattaako tämä hanke myös toimintamallin tuottamisen?

Vastaus: Kyllä, hankkeessa tulee ehdottaa viitekehysten pohjalta konkreettisia toimintamalleja.

Kysymys: Kuinka tarkasti tulee määritellä mihin tapaustutkimus kohdistuu? Tuleeko hakemuksen liitteenä olla sitoumuskirje tapaustutkimuksen kohteelta?

Vastaus: Tapaustutkimusten tulee olla sellaisia, jotka tukevat viitekehysten ja toimintamallien testaamista käytännössä. Hakemuksen liitteenä ei vaadita sitoumuskirjettä tapaustutkimuskohteilta.

Kysymys: Tuleeko jo hakemuksessa olla lueteltuna ja sovittuna tarkasteltavat tapaukset?

Vastaus: Hakemuksessa voi esittää tarkasteltavia tapauksia esimerkinomaisesti, mutta niitä ei ole pakko olla sovittuna.

Kysymys: Tuleeko tapauksen olla tarkasteltavan kohteen jokin osa-alue kokonaisuudessaan vai riittääkö siitä rajattu osa (esim. kaupungin tai ammattikorkeakoulun koko opetussektori digiratkaisuineen vai sen valikoitu osa)?

Vastaus: Riippuu tapauksesta. Olennaista on, että tapauskohteen avulla voidaan luoda toimintamalli.

Kysymys: Mitä mahdollisia negatiivisia heijastevaikutuksia julkisten palvelujen digitalisointiin liittyy? => millaisia heijastevaikutuksia tarkoitetaan (ympäristövaikutuksia vai myös muita vaikutuksia vaikkapa kansalaisten yhtäläiseen kohteluun liittyen)?

Vastaus: Heijastevaikutuksilla tarkoitetaan myös sosiaalisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Teema 6.2 Työllisyyden kuntakokeilujen työllisyys-, kustannus- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Kysymys: Tarjouspyynnössä todetaan, että kokeiluja tullaan seuraamaan työ- ja elinkeinoministeriön ja KEHA-keskuksen toimesta säännöllisellä tilastoseurannalla. Ilmeisesti kaikki seurantatiedot tullaan tuottamaan kunnittain kaikista kunnista (sekä kokeiluun kuuluvat että muut kunnat)? Tuotetaanko tiedot kohderyhmään kuuluvista vai kaikista kunnan työttömistä / palveluissa olevista?

Vastaus: TEM:n alainen KEHA-keskus on rakentanut kokeilujen valtakunnallista seurantaan varten oman erillisalustansa, jonne on viety noin 20 erityyppistä seurantamittaria. Mittaritiedot on tällä hetkellä mahdollista eritellä ELY-alueittain, TE-toimistoittain, kokeilualueittain ja kunnittain. Tietoa kertyy sekä kokeilukunnista että kokeiluihin osallistumattomista kunnista. Kokeiluja koskeva tieto koskee rajatusti kokeilun vastuulle siirtyviä henkilöasiakkaita. Kokeiluihin kuulumattomien kuntien osalta TEM selvittää mahdollisuuksia saada vastaava ryhmä seurantaan.

Kysymys: Seurantatietoa tuotetaan myös kokeilujen kohderyhmän tyytyväisyydestä kunnasta saatuun palveluun ja asiakasosallisuudesta. Millaisilla mittareilla tämä tieto kerätään? Kootaanko vastaavaa tietoa myös muista kuin kokeilukunnista? Voidaanko tieto yhdistää yksilötasolla rekisteritietoihin?

Vastaus: Asiakastyytyväisyyden mittaamista varten TEM ja KEHA-keskus ovat laatineet oman valtakunnallisen kyselynsä, joka koostuu noin 10 kysymyksestä. Tietoa kerätään 3-6 välein. Tämän lisäksi kokeilualueet ja -kunnat tulevat keräämään asiakastyytyväisyydestä ja -osallisuudesta tietoa omilla mittareillaan. Valtakunnallinen asiakastyytyväisyyskysely ei kohdistu TE-toimistoihin, mutta vertailukohtana voidaan käyttää TE-toimiston omaa ASPA-kyselyä. Kummassakaan kyselyssä vastaukset eivät ole yhdistettävissä yksilötason rekisteriaineistoon.

Kysymys: Kohderyhmän työ- ja toimintakyvyn kehityksestä on ilmeisesti tarkoitus koota tietoa Kykyviisarilla. Kootaanko vastaavaa tietoa myös muista kuin kokeilukunnista? Voidaanko tieto yhdistää yksilötasolla rekisteritietoihin?

Vastaus: TEM on suositellut, että kaikki kokeilukunnat ottavat Kykyviisarin käyttöönsä kokeilujen aikana mahdollisimman kattavasti. Kykyviisaria ei kokeilujen yhteydessä kuitenkaan suoralta kädeltä nimetä TE- yhteiseksi mittariksi. TEM on kuitenkin käynnistänyt keskustelut Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen/TE-toimiston kanssa Kykyviisarin kokeiluluonteisesta käytöstä, jotta kunnista kerättävälle tiedolla saataisiin vertailukohtaa. Kaakkois-Suomen ELY-alueelle ei ole muodostumassa yhtään kuntakokeilua. Myös muut TE-toimistot voivat omalla päätöksellään päätyä käyttämään mittaria kokeilujen aikana. Vuonna 2022 voimaantuva pohjoismainen työvoimapalvelumalli tulee todennäköisesti vaikuttamaan siihen, mikä kaikkien TE-palvelujen yhteinen työ- ja toimintakykymittari on (Kykyviisari tai muu). Kykyviisarissa jokaiselle käyttäjälle luodaan yksilöllinen id-tunnus, joka pyritään liittämään myös asiakkaan URA-rekisteritietoihin.

Kysymys: Kokeilujen arviointihankkeen tiedotustilaisuudessa mainittiin, että tietoa kokeilukunnista kerätään sosiaalibarometrin yhteydessä sekä palvelumalli- ja resurssikyselyillä. Milloin nämä tiedonkeräykset toteutetaan ja milloin yksityiskohtaista tietoa suunnitellusta tietosisällöstä tulee saataville?

Vastaus: TEM ja Soste ry ovat työstäneet marraskuun 2020 ajan sosiaalibarometrin teemanumeron kysymyksiä. Kuntakokeilut ja TE-palveluiden toimivuus on nostettu kyselyssä keskeiseen rooliin. Kysely lähetetään TE-toimistojen johtajille, kuntien työllisyyden hoidon johtajille, sosiaali- ja terveysjohdolle sekä Kelan johdolle. Kysely on tarkoitus lähettää vastaajille tammikuussa 2021. Kyselyssä keskitytään kartoittamaan vastaajien näkemyksiä kuntien järjestämisvastuun laajentamiseen, TE-palveluiden toimivuuteen, nykyisen työnjaon selkeyteen ja kokeilujen tuomiin etuihin eri asiakasryhmille. Tietosisällöistä saa tarkempaa tietoa Soste ry:ltä.

Kysymys: Tarjouspyynnössä todetaan, että vuoden 2022 alussa voimaan tuleva pohjoismainen työvoimapalvelumalli tulee vaikuttamaan myös kuntien palveluprosesseihin. Mitä tietoa palvelumallin kaavaillun uudistuksen sisällöstä on tällä hetkellä saatavissa ja mistä?

Vastaus: Pohjoismainen työvoimapalvelumalli on yksi Marinin hallituskauden suurimpia työllisyystoimia. Malli tulee suoraan vaikuttamaan sekä kuntakokeiluissa että TE-toimistoissa käytössä oleviin lakisääteisiin prosesseihin. Malli korvaa työnhakijoiden nykyisen kolmen kuukauden haastattelufrekvenssin. Mallin myötä työnhakunsa TE-toimistossa tai kokeilukunnassa käynnistävä työnhakijat tullaan ohjamaan jatkossa kolme kuukautta kestäväälle intensiivijaksolle, jonka aikana työnhakija kohdataan kahden viikon välein. Lisäksi kuuden kuukauden työttömyyden jälkeen seuraa aina kuukauden kestävä intensiivijakso, jonka aikana työnhakija kohdattaisiin kahden viikon välein. Mallissa tullaan lisäämään kasvokkaisen palvelun saatavuutta ja sen yksilöllisyyttä merkittävästi. Mallin myötä sekä TE-toimistojen että kokeilukuntien henkilöstöresurssit kasvavat merkittävästi. Lisäksi mallissa keskeistä on määrällisen hakuvelvoitteen asettaminen työnhakijoille ja tähän kytkeytyvä aikaisempaa tarkempi palvelutarvearviointi, jossa huomioidaan mm. osaamiseen ja työ- ja toimintakykyyn liittyvät teemat. Malli on tällä hetkellä aktiivisessa valmistelussa ja siitä tiedotetaan, kun yksityiskohdista on päästy sopuun.

Linkkejä mallin kuvauksiin:

[TEM](#)

[Ministeri Haatainen](#)

[Valtioneuvosto](#)

[Valtiovarainministeriön vaikutuslaskelmat](#)

Kysymys: Arviointihankkeen aikajänteen todetaan olevan 2/2021 – 6/2023. Kuitenkin tarjouspyynnössä todetaan loppuraporaportin määräajaksi vuoden 2023 loppu, ja tähän viitattiin tiedotustilaisuudessaakin. Onko arviointihankkeen määräaika siis joulukuu 2023?

Vastaus: Kuntakokeilujen tietotarvekuvauksessa oli tältä osin virhe. Varsinaiset kokeilut päättyvät kesäkuussa 2023, mutta arviointia tulee jatkaa tämän jälkeen. Koska arvioinnin tulokset tulee saada hallituksen käyttöön ennen hallituskauden päättymistä, ei kokeilujen jälkiarviointia voida kuitenkaan pitkittää joulukuulle. VNK ylläpitämään portaaliin on päivitetty hankkeen päättymisajaksi 9/2023. Kokeilujen arviointia voidaan siis jatkaa enimmillään elokuulle 2023, mutta hanketoimijoiden tulee käyttää hankekauden viimeinen kuukausi loppuraporaportin viimeistelyyn ja julkaisuun. Loppuraportti tulee olla julkaistuna viimeistään 30.9.2023.

Kysymys: Voiko organisaatio osallistua arvioinnin toteutukseen, jos on mukana kuntakokeiluissa myös palveluntuottajan roolissa (ostopalvelusopimuksella)? Syntyykö mahdollisesti jääviysongelma?

Vastaus: Arvioinnin luotettavuus takaa sen, että arvioinnin tilaajat pystyvät luottamaan arvioinnin tekijän tuottaman tiedon oikeellisuuteen ja tulkinnan vilpittömyyteen. Luotettavuuden toteuttaminen tarkoittaa käytännössä kaikkien niiden asioiden eliminoimista, mitkä tekisivät arvioijasta jostain syystä esteellisen toimimaan kyseisen hankkeen arvioinnin tekijänä.

Mikäli arviointi kohdistuu arvioinnin toteuttajan omaan palvelutuotantoon, tai heidän kanssa kilpailevassa asemassa oleviin palveluntuottajiin, voi tästä syntyä VN TEAS -hankkeen toteutuksen kannalta jääviysongelma.

Edellytämme VN TEAS -hankkeiden toteuttajilta Tutkimuseettisen neuvottelukunnan [Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa -ohjeen \(2012\)](#) noudattamista. Hyvän tieteelliseen käytäntöön kuuluu mm. että rahoituslähteet ja tutkimuksen suorittamisen kannalta merkitykselliset muut sidonnaisuudet ilmoitetaan asianosaisille ja tutkimukseen osallistuville ja raportoidaan tutkimuksen tuloksia julkaistaessa. Tutkijat pidättyvät kaikista tieteeseen ja tutkimukseen liittyvistä arviointi- ja päätöksentekotilanteista, jos on syytä epäillä heidän olevan esteellisiä.

Vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta kuuluu koko tiedeyhteisölle. Sitoutumisesta hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen vastaa ensisijaisesti jokainen tutkija ja tutkimusryhmän jäsen itse, mutta myös jokainen tutkimusryhmä kokonaisuutena, tutkimusyksikön johtaja ja tutkimusta harjoittavien organisaatioiden johto.

Teema 7.2 Tekoälyn mahdolliset syrjivät vaikutukset

Kysymys: Tuleeko syrjintää ja yhdenvertaisuutta tarkastella ensisijaisesti juridisena kysymyksenä vai laajemmin yhteiskunnallisesti?

Vastaus: Tarkoitus on tarkastella ensisijaisesti juridisena kysymyksenä, erityisesti yhdenvertaisuuslain tarkoittaman syrjinnän näkökulmasta. Toki johtopäätöksissä ja kokonaisuuksien arvioinnissa tarkastellaan asiaa myös laajemmassa, yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Kysymys: Kuinka laajasti (millainen määrä) ja millä tarkkuudella halutaan, että käytettyjä tekoälysovelluksia kartoitetaan selvityksessä?

Vastaus: Kartoituksessa on tarkoitus saada mahdollisimman laaja yleiskuva siitä, millaisia oppivaan algoritmiin perustuvia tekoälysovelluksia on tällä hetkellä käytössä Suomessa. Ennakoon on vaikea määrittellä kokonaismäärää ja tarvittaessa kartoitusta voidaan rajata keskeisiin elämänalueisiin (esim. koulutus, sote, työelämä, finanssiala). EU:n perusoikeusvirasto FRA:n tekemässä raportissa, joka julkaistaan 14.12., on jo tehty tähän liittyvää kartoitustyötä, ja tässä VN TEAS-hankkeessa tulee hyödyntää myös FRA:n työtä ja rakentaa kartoitus sen pohjalta.

Kysymys: Onko kaikkiin tutkimuskysymyksiin tarkoitus vastata kesällä 2021 valmistuvassa raportissa? Miten hankkeen toivotaan tämän jälkeen jatkuvan?

Vastaus: Kesällä 2021 valmistuvassa raportissa on tarkoitus saada vastaukset kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Tämän jälkeen käynnistettäisiin valitun/valittujen tekoälysovelluksen tarkempi tarkastelu. Lopullinen valinta tarkasteltavasta sovelluksesta tehdään yhteistyössä ohjausryhmän kanssa, tarjouksessa tekijä voi kuitenkin jo ehdottaa sopiviksi katsomiaan vaihtoehtoja. Tarkastelun rinnalla laaditaan arviointikysymyksiin perustuvaa arvioinnin mallia, joka valmistuu hankkeen loppuraportin osana.

Teema 7.5 Nuorten mielenterveys- ja päihdetyö sosiaalihuollossa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon rajapinnoilla

Kysymys: Tutkimuskysymyksissä puhutaan käytännöistä, toimenpiteistä ja menetelmistä nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmien ennaltaehkäisyyn ja mielenterveyden tukemiseen. Mitä toimenpiteillä tarkoitetaan?

Vastaus: Tutkimuskysymykset on haluttu muotoilla tässä kohden mahdollisimman kattavasti, ja sen vuoksi on käytetty myös sanaa toimenpide. Toimenpide voi olla esimerkiksi jokin tiettyssä palvelussa käytössä oleva toiminta- tai työskentelytapa, joka on pelkkää käytäntöä tarkemmin määritelty ja sovittu. Tarkoituksena on saada tutkimuksen piiriin mahdollisimman laaja kirjo asioita, joita kentällä tehdään.

Kysymys: Teemakuvauksen ensimmäinen tutkimustehtävän kuvaus on muotoiltu seuraavasti: "Tämän tutkimushankkeen tarkoituksena on ensinnäkin saada tietoa sosiaalihuollossa ja matalan kynnyksen palveluissa käytössä olevista, mutta kartoittamattomista hyvistä käytännöistä ja vaikuttavista menetelmistä nuorten mielenterveyden tukemiseksi"

Mitä tarkalleen tarkoitetaan kartoittamattomalla, kun puhutaan kartoittamattomista hyvistä käytännöistä ja vaikuttavista menetelmistä?

Vastaus: Varsinkin sosiaalihuollon palveluissa ei ole tehty kattavaa kartoitusta käytössä olevista mielenterveyttä ja päihteettömyyttä edistävästä menetelmästä ja hyvistä käytännöistä. Oletuksena kuitenkin on, että palveluissa on käytössä työtapoja, käytäntöjä ja menetelmiä, joiden on todettu edistävän nuorten mielenterveyttä ja päihteettömyyttä joko itse palvelussa tai sitten esimerkiksi parantamalla palveluketjujen sujuvuutta ja edesauttamalla oikeanlaisen avun piiriin ohjautumista. Tämä tieto tai käytännön keinot eivät välttämättä ole kuitenkaan levinneet yksittäisen työntekijän, toimipisteen tai kunnan ulkopuolelle ja ne voivat sen vuoksi jäädä pimentoon.

Tutkimuksen tarkoituksena on nostaa esiin eri palveluiden osaamista ja käytössä olevia keinoja varhaisessa mielenterveyden ja päihteettömyyden tukemisessa. Tavoitteena on saada kokonaiskuva siitä, mikä vaikuttaa, ja luoda suosituksia tämän pohjalta.

Kysymys: Miten matalan kynnyksen palvelut määritellään? Liittyvätkö matalan kynnyksen palvelut vain terveydenhuollon palveluihin? Rajataanko sosiaalihuollon matalan kynnyksen palvelut tarkastelun ulkopuolelle? Rajataanko koulu- ja opiskelijahuollossa tarjottavat sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan liittyvät palvelut tarkastelun ulkopuolelle?

Vastaus: Matalan kynnyksen palveluilla tarkoitetaan palveluita, joihin ei tarvita lähetettä ja joihin nuori voi oma-aloitteisesti hakeutua. Tällä tutkimuksella haetaan tietoa nimenomaan sosiaalihuollon matalan kynnyksen palveluista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon rajapinnoilla olevista tai yhteistyönä järjestettävistä matalan kynnyksen palveluista. Myös terveydenhuollon matalan kynnyksen palvelut voivat tulla kyseeseen, jos jossakin kunnissa matalan kynnyksen palvelut ovat kokonaan terveydenhuollon toimintaa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan liittyvät palvelut kuuluvat myös tutkimuksen alaan, samoin esimerkiksi etsivä nuorisotyö. Merkityksellistä on mielenterveyden ja päihteettömyyden edistäminen, oli matalan kynnyksen palvelu mikä tahansa. Ainoastaan koulu- ja opiskeluhuollon palvelut on rajattu ulkopuolelle, mutta yhteistyökysymyksiä niiden kanssa voi toki tutkimuksessa tarkastella.

Kysymys: Teemakuvausten otsikossa puhutaan nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluista, mutta tässä tutkimustehtävässä viitataan vain käytäntöihin ja menetelmiin, jotka liittyvät nuorten mielenterveyden tukemiseen. Onko tämän selvityksen pääpaino sekä mielenterveydessä ja päihdepalveluissa vai onko mielenterveysnäkökulmat suuremmalla painoarvolla selvityksen kohteena?

Vastaus: Sekä mielenterveys- että päihdeasiat ovat yhtäläisellä painoarvolla mukana.

Kysymys: Hankkeen toivotaan antavan suosituksia siitä, miten yhteistyötä ja tehokasta työnjakoa eri toimijoiden välillä tulisi kehittää. Onko selvityksen tavoitteena tarkastella integraatiota ensisijassa, eri toimijoiden näkökulmasta vai palveluiden. vai miten palveluintegraatio tulee tässä ymmärtää?

Vastaus: Kysymyksellä etsitään hyviä malleja palveluiden toteuttamiseen nuorten saaman tuen näkökulmasta. Tällöin esimerkiksi palveluketjujen sujuvuus, päällekkäisen työn vähentäminen eri palveluissa sekä tarpeeksi varhaisen tuen tarjoaminen ovat tärkeitä yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä.

Kysymys: Selvitys on rajattu nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluihin. Mikä ikäluokka tulee ottaa tarkastelun kohteeksi, kun tässä yhteydessä puhutaan nuorista?

Vastaus: Ikäluokista mukaan tulevat ne, jotka kuuluvat kulloinkin tarkasteltavana olevan palvelun piiriin. Ikärajoja ei ole toisin sanoen tarkasti määritelty, vaan ne riippuvat mukaan valikoituvista palveluista. Käytännössä aläikäraja asettunee kolmeentoista vuoteen, joka on useilla paikkakunnilla nuorisoasematyyppisen toiminnan aläraja. Yläikäraja asettunee kahteenkymmeneenyhdeksään vuoteen, joka on monien nuorille tarjottavien palvelujen yläikäraja.